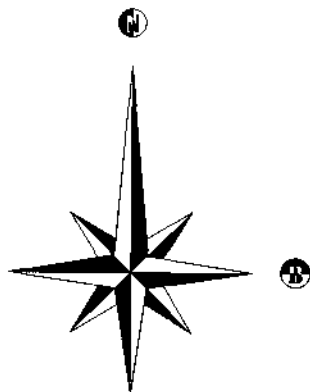
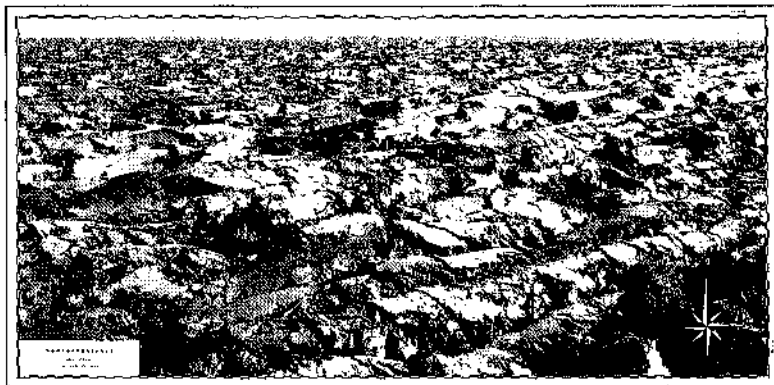

Het kleigebied van Noord-Groningen is ontstaan onder invloed van een aantal natuurlijke processen en menselijk ingrijpen.

VETTE KLEI VAN DE OUDE ZUURDIJKSTER UITERDIJKSPOLDER

Jan Abrahamse

Door de stijging van de zeespiegel, als gevolg van het afsmelten van de ijskappen die zich tijdens de laatste ijstijd hadden gevormd, raakten zo'n 10.000 jaar geleden steeds grotere delen van Noord-Groningen overspoeld. Dit gebeurde niet regelmatig, maar schoksgewijs met perioden waarin een naar verhouding sterke stijging werd afgewisseld door tijden waarin de zeespiegel niet of nauwelijks steeg en soms zelfs daalde.

Deze invloed gebeurde vooral in de lager gelegen gebieden, waar zich grote zeeboezems vormden, zoals die van de Hunze in het noordwesten van de provincie Groningen en de Fivel in het noordoosten. Deze zeeboezems bestaan uit wadzand, met daar overheen klei. Aan de noordkant langs de Waddenzee ontstond een kweldergebied, door afzetten van zeeklei. De zeeklei zette zich eveneens af langs de randen van de zeeboezems, zodat o.a. de Hunzeboezem door aanslibbing steeds kleiner werd.

De Hunze was ooit een veenrivier die gevoed werd door de Drentse hoogvenen, die ten oosten van de Hondsrug lagen. Naarmate de

Hunze de Waddenzee naderde, werd het steeds meer een getijdenrivier, waarvan de loop zich voortdurend wijzigde. De Hunze stroomde vroeger ter hoogte van Pieterburen uit in de Waddenzee. De monding slibde echter langzaam dicht. In de Middeleeuwen was de zee zeer actief. Grote stormvloedrampen teisterden de kusten van Noord-Nederland. In het Lauwersmeergebied drong de zee door diepe geulen ver landinwaarts. Dit geulenstelsel had aansluiting met de Hunze en vormde het Reitdiep. De monding kwam toen veel meer westwaarts te liggen. Een oorzaak voor deze ontwikkeling is wellicht dat de hoofdgeul, die oorspronkelijk ten oosten van Schiermonnikoog liep en aansloot op de vroegere loop van de Hunze, zich verplaatste naar de westkant van het eiland. Dit is dan weer het gevolg van het langzaam oostwaarts verplaatsen van Schiermonnikoog.

Langs de brede oorspronkelijk trechtervormige riviermonding ontstonden kwelderwallen, waarop een groot aantal terpen is aangelegd, o.a. Adorp, Sauwerd, Wetsinge, Oostum, Garnwerd en Winsum.

Vanaf 1200 ging de mens over tot het aanleggen van dijken en polders. De bodem van de Hunze en de Waarden in het noordelijk deel van Westerkwartier, zoals het Ruigezand, zijn in het algemeen kalkrijk en hebben een goede structuur, waardoor zij zeer geschikt zijn voor de akkerbouw. Zo ook de Oude Zuurdijkster Uiterdijkspolder ten zuiden van Houwerzijl en ten oosten van Zoutkamp, waar de foto is genomen die het omslag van deze Noorderbreedte siert. Op de fysisch geografische kaart van de provincie Groningen wordt dit gebied aangeduid als zeeboezemvlakte.

Het Reitdiep dat ten zuiden van deze polder van Groningen naar Zoutkamp stroomt, vormt tegenwoordig de benedenloop van de Hunze, die ten oosten van de Hondsrug stroomt en uitloopt in het Zuidlaardermeer.

Literatuur

Rivieren van Noord-Nederland, uitg. Noorderbreedte, Groningen 1986

Fysische geografie in de provincie Groningen, uitg. PPD Groningen, 1965

Gea-objecten van Groningen, uitg. RIN, Arnhem, 1979